

Koclířov kostel sv. Jakuba Většího a sv. Filomeny Dějiny objektu

Autor: Neznámý-

Se jménem **vsi Koclířova**, ležící nedaleko od Litomyšle, se v písemných pramenech **prvně** setkáváme ve známé listině z **16. října 1341**, již vratislavský biskup Přeclav z Pogorely rozdělil majetek dosavadního litomyšlského premonstrátského kláštera mezi litomyšlského biskupa a jeho kapitulu jak známo, litomyšlské biskupství vzniklo roku 1344 právě z tohoto premonstrátského kláštera. Ve zmíněné listině je jako první ze vsi, jež připadly biskupovi, uveden právě Koclířov, a to ve svém původním německém tvaru **Cunczendorph**, tedy Kuncova ves (CDM VII.2, č. 735, s. 539 - 543). Ves tudíž, jak je zřejmé, náležela do této doby litomyšlskému premonstrátskému klášteru. Držení Koclířova bylo později litomyšlským biskupům potvrzeno i další smlouvou z roku 1398 (CDM XII., č. 483, s. 423 - 432).

Farní kostel je v Koclířově **poprvé doložen** v listině arcibiskupa Arnošta z Pardubic z **3. prosince 1349**, v níž jsou vypsaný farní kostely, jež by měly připadnout nově zakládané litomyšlské diecézi. Mezi těmito kostely je v **poličském děkanátu** uveden i farní kostel koclířovský (CDM VII.2, č. 974, s. 676 - 677). Stejně tak je tento kostel uveden i v listině litomyšlské kapituly z **4. listopadu 1350** (CDM VIII., č. 52, s. 26 - 27).

Koclířov tedy náležel k **litomyšlskému panství**, a to až do konce patrimoniálního období. Jeho vrchností a zároveň i patrony místního kostela byli po faktickém zániku biskupství **od roku 1432 do roku 1547 Kostkové z Postupic**, pak se rychle vystřídali **Šebestián Šenajch, Jaroslav z Pernštejna a Václav Haugvic z Biskupic**, od roku 1561 do roku 1650 panství patřilo **Pernštejnům**, v letech 1650 - 1753 **Trautmannsdorffům** a od roku 1753 do roku 1856 **Valdštejnům**. Poté litomyšlský velkostatek i s patronátním právem ke koclířovskému kostelu přešel do majetku **Thurn-Taxisů**, posledních majitelů velkostatku.

O koclířovském kostele po dlouhou dobu nemáme žádných zpráv. Z roku **1502** pocházel **nejstarší koclířovský zvon** s reliéfy Panny Marie a sv. Pavla (B. Matějka - J. Štěpánek - Z. Wirth, Soupis památek historických a uměleckých v království Českém 29. Politický okres Litomyšlský, Praha 1908, s. 13), o němž ovšem nevíme, zda byl i původně ulit pro tento kostel. V zemskodeskovém zápise z roku 1547, týkajícím se konfiskace litomyšlského panství Kostkům z Postupic, je koclířovský kostel nadále uváděn jako kostel farní (SÚA, DZV 46 K 21v - K 22v).

Podle pozdější zprávy, pocházející asi z roku 1748, "byla kostelní **věž** u kostela **postavena** v letech **1609, 1610, 1611, 1612 a 1613**, což je vidět v účtech z těchto let, a bylo na tuto stavbu vydáno 542 zl.; milostivá vrchnost na to nic nedarovala" (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart. 749).

V popise kostelů na litomyšlském panství z roku 1654 se píše, že se nachází "ve vsi Kecndorfě kostel filiální založení sv. Jakuba Velikého. V témž kostele přísluhyje farář kamenohorský z markrabství Moravského, stále náboženství katolického" (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, inv. č. 17 529). Kostel tedy, zřejmě **po Bílé hoře**, poklesl na kostel filiální, přičemž došlo k té anomálii (působící později rozličné potíže), že byl **přifařen** ke kostelu v **Kamenné Horce** na Moravě, ačkoliv Koclířov nadále patřil k Čechám; z církevněsprávního hlediska Kamenná Horka náležela ovšem do olomoucké diecéze (později arcidiecéze).

V tzv. svitavské děkanské matrice z roku 1672 je koclířovský kostel popisován takto: "Patronem koclířovského kostela je svatý Jakub Větší. K jeho počtě je zřízen i **hlavní oltář**, jenž však není posvěcen. Kromě toho se v tomto kostele nacházejí **dva postranní oltáře**. Jeden představuje Nejsvětější Trojici, druhý svatého Jiřího a svatého Mikuláše, biskupa a vyznavače; ani jeden z nich není posvěcen. /.../

Zvony: Celkem jsou zde i s oním ve věžičce **4**, všechny benedikované" (ZA Opava, ACO, kniha 231, s. 255 - 257).

Poněkud odlišný a zároveň podrobnější je popis v další svitavské děkanské matrice z roku **1691**, kde se uvádí: "Patronem koclířovského kostela je svatý Jakub Větší. K jeho počtě je zřízen i **hlavní oltář**, jenž však není posvěcen. Větší dolní tabule tohoto oltáře představuje Nejsvětější Trojici, horní menší pak svatého Jakuba Většího. U evangelního rohu tohoto oltáře se uchovávají svaté oleje **ve skryšce** (in repositoriolo), chráněné ve zdi železnou brankou (portula) a závorou. V téže části se nachází **sakristie**, postavená z kamene a ozdobená zpodobnicí a skříněmi pro liturgická roucha a jiné nezbytnosti. Kromě toho se v tomto kostele nacházejí **dva postranní oltáře**. Jeden představuje Nalezení svatého Kříže, druhý svatého Jiřího a svatého Mikuláše, biskupa a vyznavače; ani jeden z nich není posvěcen." O zvonech je pak řečeno totéž, co v matrice z roku 1672 (ZA Opava, ACO, kniha 232, s. 318 - 321).

V nedatovaných "poznámkách o koclířovském kostele", pocházejících asi z roku **1748**, z nichž jsme byla výše citovaná zpráva o stavbě věže v letech 1609 - 1613, se kromě toho uvádí, že "**střecha** nad kostelem je úplně chatrná a od roku 1717 nebyla pokrývána, pročež farář dostal od p. vikáře rozkaz, aby se o to zasadil u konzistoře." Zmiňován je zde i velký kostelní **zvon**, jehož letopočet však měl být podle této zprávy **1503** (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart. 749).

V červenci **1753** psal farář **František N. Hanke** olomoucké konzistoři: **Podlaha** (pavimentum) nad presbytářem mého filiálního koclířovského kostela je zničená, takže se pro své stáří může úplně **zřítit**, což hrozí velkým nebezpečím. Stejně tak je tamtéž na hřbitově **kolem** dokola **na zdech** kvůli deštům úplně zničena a stržena **střecha** a nad vchodem kvůli větru a zimě rovněž střecha, na jejichž opravu naléhají sami farníci. Podle tesaře by celá tato oprava i s platem jemu a jeho lidem, se šindelem, hřebíky a jinými nezbytnostmi, stála 60 zl." Farář tedy prosil o povolení k této opravě (ZA Opava, ACO, kart. 4597).

K rozsáhlým stavebním pracím na koclířovském kostele však došlo až za dalšího faráře v Kamenné Horce, jímž byl svitavský rodák **Dominik Hanke**, dosazený sem v roce **1762** (ZA Opava, ACO, kniha 233, s. 135). V srpnu 1766 Hanke sděloval olomoucké konzistoři, že po kanonické vizitaci farnosti, při níž koclířovští kostelníci uvedli, že kostelní **věž**, ve které jsou zavěšeny **tři zvony**, je **zničená**, se do Koclířova odebral sám víceděkan spolu s farářem Hankem, zedníkem a tesařem, aby si vše prohlédli na místě. Tu pak zjistili, "že kdyby nebyla bývala v tomto letním čase **věž zbavena své špice**, hrozilo by velké nebezpečí, že kvůli nadměru ztrouchnivělým základním trámům (na nichž je celá zvonice postavena) se zřítí na lidi i kostel, jak o tom nepochybně p. víceděkan ve své zprávě o kanonické vizitaci podá nejdůstojnějšímu biskupskému úřadu podrobnější zprávu. Protože pak nejprve podle tesařova rozpočtu bude už provedené nezbytné stržení a nové postavení dřevěné zvonice i nová střecha stát, jak to

Koclířov kostel sv. Jakuba Většího a sv. Filomeny

Dějiny objektu

ukazuje přiložený doklad 307 zl. 27 kr. a podle zednickova názoru bude oprava **zničené zdi věže** i s kamenem, taškami a vápnem. stát. když se bude pracovat hospodárně, 60 zl., dohromady tedy bude zapotřebí 367 zl. či o něco více, nechť mně nejdůstojnější biskupský úřad ráčí nejmilostivěji dovolit, abych mohl řečenou částku 367 zl. vzít z pokladny na opravu této věže, dokud nebude snahou nejjasnější litomyšlské vrchnosti (již vesnice Koclířov s tímto mým filiálním kostelem náleží) tento prastarý kostel pro lid od základů rozšířen. "

Žádané povolení udělila konzistoř dne 11.srpna 1766. Dne 2.listopadu následujícího roku 1767 však na konzistoř došel další Hankeho list, ve kterém pisatel sděluje, že sice toto povolení ke znovupostavení zničené věže obdržel, ale že se mezitím objevily další závady, o nichž se předtím nevědělo, "jako dolní schody na věž čili **šnekové schody** a jiné rozličné schody v počtu šesti, vedoucí nahoru na věž", a že rovněž je zapotřebí **přenést zvony**, "totiž velký doprostřed, ostatní menší pak na stranu", což všechno se právě nyní dělá. Farář tedy žádal povolení vzít z pokladny kostela ještě dalších 60 zl. (ZA Opava, ACO, kart.4597).

I po této opravě věže však farář nadále usiloval o důkladnou přestavbu a rozšíření kostela. V listě jakéhosi vrchnostenského úředníka hraběti Valdštejnovi jakožto litomyšlské vrchnosti, datovaném 25. března 1768, se reaguje na list hraběte ze dne 16.března a vyslovuje se podivení, že koclířovská obec i s farářem žádá hned o poskytnutí materiálu na stavbu kostela, zatímco jejich povinností bylo nejprve požádat hraběte o povolení ke stavbě a až pak prosit o materiál (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.749).

Poté se farář Hanke počátkem července téhož roku obrátil na olomouckou konzistoř listem, na jehož počátku vyjadřuje naději, že se viceděkan ve své zprávě o kanonické vizitaci již „zmínil“ o mně uloženém rozšíření filiálního koclířovského kostela, jakož i "o již **zhotoveném plánu** zároveň se soupisem nákladů a výdajů." Když však prý farář požádal litomyšlskou vrchnost, tedy **Jiřího hraběte Valštejna**, o poskytnutí dřeva a jiného materiálu na stavbu, dostal odpověď, že hrabě není proti této stavbě a je i ochoten podle svých sil pomoci, ovšem jen tehdy, když biskupská konzistoř umožní jeho hospodářskému úředníkovi účast při každoroční kontrole kostelních účtů (ZA Opava, ACO, kart.4597). Konzistoř nato dekretem z 11.července 1768 vskutku povolila, aby hraběcí úředník byl - v případě, že hrabě přispěje "k nezbytné opravě a rozšíření" koclířovského kostela - přítomen každoroční kontrole kostelních účtů, avšak bez práva je podepisovat (ZA Opava., ACO, kart.4597; SOBA Zámorsk, Vs. Litomyšl, kart.749).

Počátkem listopadu 1768 oznámil farář Hanke konzistoři další nemilou zprávu, že totiž "po dlouhém užívání **praskl zvon** ve věži mého filiálního koclířovského kostela." Hanke již jednal se zvonolijcem, jenž prý je ochoten ulít nový zvon, přičemž za každou libru zároveň s přidáním mědi požaduje 36 kr. Starý zvon vážil **298 liber**. Hanke žádalo povolení vzít z kostelních peněz částku na ulití nového zvonu.

V listě z 9.ledna 1769 Hanke informoval konzistoř, že hrabě ještě stále není spokojen zněním dekretu z

11.července 1768, totiž tím, že jeho úředník nemá kostelní účty podepisovat; farář tedy žádal konzistoř, aby celý spor již nějak vyřešila, aby se tak stavba nového kostela neprotahovala. Do věci se poté vložil sám olomoucký biskup Maxmilián hrabě Hamilton, jenž v listě konzistoři z 14.ledna 1769 vyslovuje názor, že oněm hospodářským úředníkům nejde ani tak o autoritu jejich vrchnosti, jako spíše o jejich vlastní autoritu. Kdyby si to však žádal vskutku sám hrabě, má mu konzistoř žádané povolení udělit.

Posléze počátkem **dubna 1769** napsal farář Hanke konzistoři list, v němž se nejprve odvolává na to, že již před dvěma lety viceděkan ve své zprávě o kanonické vizitaci vyložil, že koclířovský kostel je nezbytně třeba **rozšířit**, aby mohl pojmout větší počet věřících, a poté píše: "K tomuto účelu jsem si od litomyšlské vrchnosti vyžádal souhlas, který tu příkládám zároveň s **plánem** na rozšíření kostela, jakož i **s rozpočtem** všech nutných výdajů, zhotoveným jak zednickým mistrem, tak tesařem a jinými znalci." (Zmíněný plán a rozpočet se bohužel nedochovaly.) Hanke tedy žádal konzistoř o dovolení, aby mohl "tohoto roku hned provést nějaké **přípravy**, jako pálit cihly a obstarat z kostelních peněz a přivézt písek, vápno, dřevo a jiné nezbytnosti, následujícího roku pak tím rychleji na rozšiřování kostela pracovat." Olomoucká konzistoř mu nato dne 6.dubna 1769 udělila povolení, "aby svůj filiální koclířovský kostel podle navráceného plánu rozšířil a opravil a aby na ten účel vydal z kostelních peněz **3992 zl.45 kr.**" s tím, že cena materiálu, který na základě svého rozhodnutí z 26.února t.r. dodá zdarma vrchnost, bude poté odečtena (ZA Opava, ACO, kart.4597).

Dne 18.června 1769 již mohl farář Hanke oznámit **hospodářskému řediteli** litomyšlského pastvi **Václavu Josefu Svobodovi**, že "stavba koclířovského kostela" začne 20.června a že si tudíž dovoluje pozvat hraběte, aby buď sám položil **základní kámen**, anebo tím aspoň pověřil některého svého úředníka. Někdy před 24.červencem 1769 napsala koclířovská obec hraběti list, v němž mu děkovala za jeho dekret z 26.února, jímž povolil rozšíření kostela a slíbil přispět k této stavbě materiálem, jakož i za již obdržené dřevo v ceně 144zl.43kr.; navíc však obec prosila o dodání ještě 10 kop prken, 250 kop šindele a 230 sáhů dřeva na pálení cihel a vápna. Hrabě dne 24.července žádosti obce vyhověl, byť ne v té míře, jak obec požadovala, neboť dřeva na pálení cihel a vápna daroval jen 80 sáhů, místo 10 kop prken pak poskytl 40 klád na prkna. Farář Hanke mu pak dopisem za toto rozhodnutí poděkoval (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.749).

Z roku **1770**, kdy se na kostele zřejmě nejvíce pracovalo, žádné zprávy bohužel nemáme. Podrobnou zprávu o stavu kostela však nacházíme ve svitavské děkanské matrice z roku **1771**, přičemž zápis o koclířovském kostele pochází z 25.května toho roku. O kostele se tu nejprve píše: "Item ves Koclířov s filiálním kostelem sv.apoštola Jakuba, ležící již v Čechách, patřící k litomyšlskému panství. Tento filiální kostel, vzdálený půl hodiny cesty od Kamenné Horky, byl dříve **prastarý a zničený**, avšak v těchto posledních dvou letech byl opraven a rozšířen, s novým prostornějším presbytářem, s klenbou provedenou ve tvaru lodě a s vyššími zdmi, a tohoto roku bude stavba zcela dokončena."

Koclířov kostel sv. Jakuba Většího a sv. Filomeny

Dějiny objektu

O kus dále pak tato matrica o kostele uvádí: "Filiální koclířovský kostel, jak již bylo výše řečeno, se nyní opravuje a rozšiřuje a tohoto roku bude stavba dokončena. Hlavní oltář ke cti sv. Jakuba apoštola. **Věž** má přilehlou ke kostelu, se **třemi zvony**: Velký váží **9 centnýřů** s obrazem Panny Marie a byl ulit roku **1503**. Druhý váží **4 centnýře** s obrazem sv. Jakuba a byl ulit roku **1735**. Třetí váží **3 centnýře 70 liber** s obrazem sv. Gottharda a byl ulit roku **1768**. Je tu rovněž **umíráček**, jenž váží **40 liber**. **Nad kostelem** je zvonek vážící **65 liber**. **Sakristie** je na **evangelijní straně**, má nad sebou **oratorium**. Kazatelna je na evangelijní straně a je k ní vchod ze sakristie. Postranní oltáře tu dosud nejsou žádné, **ani hudební kůr, ani podlaha**, ale to všechno se staví. **Krypta** je zde jedna, ale v kostele nic nevisí. **Hřbitov** je kolem kostela, obehnan zdi, s **kostnicí** postavenou z kamene."

O kostelním jmění se zde uvádí, že roku 1769 činilo 3282 zl. 19 kr. a roku 1770 vzrostlo na 3351 zl. 41 kr. 3 pen. Z této sumy bylo však 22 zl. 16 kr. vydáno na běžné výdaje, 814 zl. 32 kr. 2 pen. na materiál k rozšíření a opravě kostela, 758 zl. 42 kr. na mzdy zedníků a 255 zl. 9 kr. na mzdy tesařů, takže kostelu zbývá ještě 1501 zl. 2 kr. (ZA Opava, ACO kniha 233, s. 138, 140, 144).

Dne 12. prosince 1771 již farář Hanke psal zřejmě nějakému vrchnostenskému úředníkovi: "Náš koclířovský kostel je již - i když s velkými náklady - postaven, nyní se dělají uvnitř kostela ostatní nezbytnosti, jako desky na podlahu, **lavice** k sezení a **kůr**; rovněž **vnitřní okrasa** kostela, jako jsou **oltáře a kazatelna**, ještě musí být udělána, což vše vyžaduje velké náklady, takže jsme si už v letošním roce, abychom zaplatili výdaje, museli půjčit od farního kostela v Kamenné Horece. K tomu ještě přišlo neštěstí že nám **praskl** zvon na věži, což rovněž bude pro kostel představovat velké výdaje. Farář tedy žádal, aby mu k tomu účelu byla vrácena částka 650 zl. z kostelních peněz, kterou si vrchnost půjčila. Odpověď z 31. ledna 1772 však zněla, že peníze nyní nemohou být vyplaceny, farář pak že se ponechává na vůli buď sehnat prostředky jinde, anebo pro letošek stavbu kostela zastavit (SOBA Zámrsk, Vs Litomyšl, kart. 747).

Farář o tomto rozhodnutí vrchnosti informoval v dubnu 1772 konzistoř, přičemž dodal, že zastavit stavbu nemůže, protože není možné, aby kostel existoval bez podlahy vydlážděné kvádry a bez sedadel (z nichž má kostel ročně zisk)." Farář tedy prosil konzistoř, aby mu povolila půjčit si na dostavbu 300 zl. od kostela v Kamenné Horece a dalších 350 zl. "od jiného dobrého přítele." Je to prý nutné i proto, že od minulého roku dluží více než 300 zl. řemeslníkům, totiž kameníkovi, sklenáři, tesaři, kováři, zámečnickovi, truhláři a jiným, kteří již naléhají na výplatu (ZA Opava, ACO, kart. 4597).

Zařizování kostela se protáhlo ještě na delší dobu, nicméně přestavba kostela, která začala roku **1769**, byla již v podstatě roku **1771 či 1772** ukončena. Pozdější literatura vesměs uvádí jako rok přestavby kostela 1770, vycházejíc přitom ze Sommerovy topografie z roku 1837, v níž se stručně píše, že kostel "byl roku 1770 přestavěn a zvětšen" (J.G. Sommer, Das Königreich Bohmen 5. Chrudimer Kreis, Praha 1837, s. 188). **Školní kronika** koclířovské lidové školy, založená roku 1885 a přinášející pro starší období ne

vždy věrohodné údaje, uvádí, že "přes velikost místa měla vesnice až **do roku 1770 jen kapli**, která byla zvětšena z dnešní sakristie", a že "v roce 1771 byla přistavěna. věž" (SOKA Svitavy, Kroniky, sign. KR 257, s. 8).

V dubnu 1774 psal farář Hanke konzistoři, že "před málo lety byl nově vystavěn můj filiální koclířovský kostel, který dosud postrádá vnitřní okrasu; zvláště by byla nejvyšší nezbytná **nová kazatelna**." Hanke již, jak píše, uzavřel smlouvu s truhlářem i sochařem "podle přiloženého **plánu**", a to za 60 zl., a nyní prosí konzistoř o dovolení, aby mohl ze jmění koclířovského kostela, které obnáší 125 zl., vzít k tomuto účelu 50 zl., zatímco zbytek doufá sehnat od dobrých přátel.

O tom, jak pomalu zařizování kostela postupovalo, svědčí další dopis faráře Hankeho konzistoři z počátku **ledna 1777**. Hanke v něm psal, že v kostele "dosud **není ani jeden oltář**", a prosil o povolení, aby mohl použít 100 zl. "na stavbu hlavního oltáře." Žádané povolení Hanke vskutku 9. ledna 1777 obdržel; dne 5. listopadu 1778 však přišel na konzistoř další jeho list, v němž píše, že "těchto 100 zl. na pokračování v této stavbě hlavního oltáře nestačí", a požaduje proto, aby mohl k tomu účelu použít dalších 92 zl. z kostelních peněz. Konzistoř mu hned 5. listopadu 1778 vskutku povolila, aby použil "k pokračování ve stavbě hlavního oltáře" kostelní peníze, avšak jen ve výši 50 zl. O půl druhého roku později, počátkem června **1780** však Hanke znovu psal konzistoři, že "k dokončení a dohotovení této stavby" potřebuje opět dalších 50 zl., a žádal o povolení vzít je z kostelní pokladny. Pak byl zřejmě hlavní **oltář** konečně **dohotověn**, jelikož v březnu 1782 již Hanke psal konzistoři, že v koclířovském kostele, "který byl asi před deseti lety od základů postaven, je po postavení hlavního oltáře a kazatelny zvláště citelný nedostatek liturgických rouch."

V červnu 1783 sděloval farář Hanke konzistoři, že při kanonické vizitaci toho roku bylo zjištěno, že je nutno **opravit hřbitovní zed'** a prosil o povolení, aby mohl na tuto opravu použít 50 zl. z kostelních peněz (ZA Opava, ACO, kart. 4597). Podle kostelního účtu za rok 1784 stála tato oprava hřbitovní zdi na základě povolení konzistoře z 16. června 1783 celkem 66 zl. 26 kr. z čehož 19 zl. 48 kr. tvořila mzda tesařů a zbytek materiál, totiž dřevo, šindel a hřebíky (SOBA Zámrsk, Vs Litomyšl, kart. 749).

Dne **30. června 1791** psal farář Hanke opět konzistoři: "Roku 1770 byl filiální koclířovský kostel s nejmilostivějším povolením nejdůstojnější arcibiskupské konzistoře vystavěn takřka od základů. Ke konci už peníze tohoto kostela chyběly natolik, že dosud ani **nemohl** být tento nový kostel uvnitř **čistě vybělen**, ani **nemohla** být provedena nezbytná **oprava věže**. Protože však nyní je věž u filiálního kostela zvláště směrem k severu podobna **zřícenině**, pročez aby se zamezilo větším výdajům, potřebuje co nejrychlejší opravu, a protože zároveň lid si přeje, aby celá tato nová stavba byla po uplynutí tolika let konečně i uvnitř čistě vybělena a uvedena do ozdobného stavu, sdělují, že náklady na opravu věže a čistě vybělení tohoto kostela činí podle přiloženého rozpočtu svitavského zedníka a kromě robot, jež farníci vykonají zdarma, celkem 72 zl. 52 kr." Jelikož však koclířovský kostel má nyní jen 55 zl., prosí farář o povolení,

Koclířov kostel sv. Jakuba Většího a sv. Filomeny

Dějiny objektu

aby zbývajících 22 (!) zl. mohlo být prozatím vypůjčeno od koclířovské obce (ZA Opava, ACO, kart.4597).

K provedení těchto prací však zatím nedošlo. Mezitím byla roku 1793 opravena kazatelna, za což bylo truhlářovi zaplacen 8 zl. (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.749). Až v srpnu 1795 psal **nový farář v Kamenné Horce Ondřej Schimpkele** olomoucké konzistoři, že sice před čtyřmi lety bylo povoleno provést opravu "zbořené vnější zdi věže filiálního koclířovského kostela", ale že ať již kvůli smrti předešlého faráře Hankeho, ať z jiných příčin, oprava dosud nebyla provedena a zeď stále více vypadá jako zřícenina. Farář proto prosil o povolení, "aby na nejvyšší nezbytnou opravu řečené věže, na ozdobení kazatelny a na mříže u jednoho okna" mohl vynaložit 84 zl.35 kr. z kostelních peněz, nepočítaje v to robotu a povozy, poskytnuté farníky. V červnu následujícího roku 1796 pak týž farář žádal konzistoř, aby mu povolila vydat z kostelních peněz 24 zl. na 8 nových lavic (ZA Opava, ACO, kart.4597). V roce 1797 bylo truhlářovi zaplacen 4 nové lavice 10 zl. a sochaři "za ozdobu u kazatelny" 30 kr. (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.749).

Dne 15.července 1799 udělila konzistoř faráři povolení, aby po dosáhnutí souhlasu vrchnosti vydal z kostelních peněz 201 zl. 43 kr. "na nové pokrytí koclířovského kostela a věže šindelem." Částka nakonec vzrostla na 337 zl.42 kr. 3 pen. a z ní byla "věž s kostelem obnovena", ovšem až roku 1801. Tesař se však ještě v lednu 1802 hlásil o 144 zl., které mu nebyly zaplaceny (ZA Opava, ACO, kart.4591). V srpnu 1804 farář žádalo povolení vydat 55 zl., jež by měl dostat truhlář, který udělá nové lavice (dosavadních 12 lavic bylo ztrouchnivělých) a vchod na kůr (tamtéž).

To již se však blížil rok, který měl přinést důležitou změnu v církevněsprávním postavení koclířovského kostela. Dvorním dekretem z 12.července 1805 bylo oznámeno královéhradecké biskupské konzistoři, že panovník povolil, aby koclířovský kostel byl odtržen od farního kostela v Kamenné Horce a aby se stal farním kostelem v královéhradecké diecézi (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, karto 1157). O plánované změně se ovšem již vědělo předešlého roku 1804, kdy zednický mistr **Matěj Rosa** zhotovil plán a (spolu s tesařským mistrem Josefem Karlíkem) i rozpočet ke stavbě nové koclířovské fary (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.749).

Roku 1811 bylo z kostelních peněz zaplacen 25 zl. za opravu kostelních lavic, následujícího roku 1812 pak jednak 10 zl. za opravu kostnice, jednak 32 zl.16 kr. za opravu věže, poškozené v roce 1809 bleskem; z této poslední částky plných 22 zl.24 kr. tvořila mzda tesařů, 3 zl.30 kr. hřebíky, 4 zl. 36 kr. železný žlab, 30 kr. šindele, 24 kr. lněný olej a 52 kr. barvy (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.2551).

Dne 16.května 1822 zemřel koclířovský farář **Ignác Stein**, jenž ve své závěti - jak píše soudobá nejstarší pamětní kniha koclířovské lidové školy, založená roku 1806 - "nařídil postavit ke zdejšímu kostelu kamenný kříž, což také kamenický mistr Jan Hedrich z Mladějova roku 1823 udělal a 25.září za následujícího pana faráře **Jindřicha Tolka** byl postaven" (SOBA Svitavy,Kroniky, sign. KR 258, s.9). Téhož roku 1823 byly z kostelních peněz zaplacen 3 zl. 30 kr. „za opravu sloupů u horního světlíku věže i s

plechem a hřebíky" (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.2523).

K roku 1825 zmíněná již školní pamětní kniha píše: "V roce 1825 dal pan **František Huschka šlechtic z Ratschitzburgu** a svobodný pán na svobodném statku Grinzing zřídil ke zdejšímu kostelu jako zbožný dar na svůj náklad za 1500 zl. vídeň. měny varhany, které v měsíci **prosinci 1825** mistrovsky zhotovil mistr Jiří Spanl a jeho bratr Augustin Spanl", oba z Rokytnice v Orlických horách. Podnět k tomuto daru dal farář Tolka (SOBA Svitavy, Kroniky, sign. KR 258, s.11).

Dne 31.srpna 1829 za nového faráře **Františka Jestřábka** byl kostel vybělen a podlaha byla vyčištěna (tamtéž, s.9). Téhož roku bylo zaplacen 14 zl.51 kr. za opravu zcela rozpadlého oltářního obrazu. Následujícího roku 1830 byly vydány 2 zl.36 kr. "na opravu oken na pravé oratoři" a roku 1831 bylo zaplacen 103 zl. 7 kr. za bližší neurčené opravy na kostele. V roce 1833 byla za 13 zl.45 kr. opravena věžní stolice a 172 zl.30 kr. bylo zaplacen 23 nových koclířovských lavic. Roku 1834 byly zaplacen 3 zl.20 kr. za opravu kostnice, 8 zl.50 kr. tesaři "za opravu schodů na věž a nátěr, za zhotovení dvou nových dveřních ostění a jedné nových dveří na hřbitově", 1 zl. 30 kr. za zednickou práci u schodů na kůr a opět 1 zl. 30 kr. za nové obložení u dveří na oratoř. Posléze roku 1836 bylo zaplacen 218 zl. 30 kro za další bližší neurčené opravy kostela a roku 1838 dostal zednický mistr Václav Weyda 32 zl. 3 kr. za opravy kostelní věže. Hlavní stavební práci třicátých let byla ovšem stavba nové fary se studnou a stodolou, o níž se jednalo již roku 1827, která byla povolena roku 1831 a za níž bylo roku 1836 vydáno z kostelních peněz 5740 zl. 39 kr. 2 pen. (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.2523).

V lednu 1839 byl z Koclířova přeložen dosavadní farář **Karel Heyssig** a správa farnosti byla svěřena dosavadnímu kaplanovi v Karli **P.Antoninu Kuklovi**; ten byl ještě téhož roku jmenován řádným farářem v Koclířově, kde byl slavnostně instalován 2.července téhož roku (SOBA Svitavy, Kroniky, sign. KR 258, s.11, 18, 21). V osobě P.Antonína Kukly přišel do Koclířova kněz mimořádného formátu, ne nadarmo nazývaný Vianneyem východních Čech. Svou pastorační horlivostí, která mu v době dozrívajícího josefinismu přinášela i nesnáze, vskutku připomínal svého současníka sv.Jana Marii Vianneye, s nímž jej ostatně spojoval i kult tehdy nově objevené sv.Filomeny, která se díky Kuklově úsilí stala nakonec druhou patronkou koclířovského kostela. V Koclířově, kde zůstal až do své smrti roku 1860, upomíná dodnes na jeho působení nejen druhý koclířovský kostel s klášterem, ale i jím vyzdobený hřbitov kolem farního kostela.

Ještě roku 1839 byly opraveny varhany v kostele, přičemž byly vyčištěny všechny píšťaly a měchy potaženy novou kůží; práce stála 20 zl. a nová kůže 11 zl.15 kr. Roku 1840 bylo zaplacen 24 zl. 15 kr. za opravu zcela prohníklých 15 kostelních lavic (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.2523). Podle kostelního inventáře z roku 1865 byl ještě roku 1839 zřízen postranní oltář s obrazem sv.Anny (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1155).

Zmíněná již školní kronika uvádí k roku 1841 (i když je možné, že některé z těchto změn byly uskutečněny o něco

Koclířov kostel sv. Jakuba Většího a sv. Filomeny

Dějiny objektu

málo dřívě či později, neboť zápis není zřejmě zcela současný): "P.farář P.Ant.K. dává **vyčistit kapli mrtvých**, zřídít v ní **Boží hrob**, dále **vydláždít kameny**, udělat **malou křížovou cestu** s figurami z lepenky a dřeva a vysvětit ji důst.p.P.Petrem Friedlandem, františkánem z Mor.Třebové, který brzy nato odcestoval jako misionář do Asie a zemřel v Egyptě." Rovněž k roku **1841** pak tato kronika píše: "Začíná svátek sv. panny a mučednice **Filomeny**, který je slaven každoročně a navštěvován poutníky. (Byl předpověděn před stovkami let.' Zřizují se **postranní oltáře** a **vně kostela se staví kaple Panny Marie Einsiedlnské**, na náklad p.far. A.K." (SOka Svitavy, Kroniky, sign. KR 258, s.22, 23). Podle inventáře z roku 1865 byl roku **1842** zvětšen i **hlavní oltář** (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1155).

K roku **1845** uvádí školní kronika: "V srpnu t.r. byl z příkazu p. faráře **zřízen nový, druhý**, totiž **horní hudební kůr** a byly na něj **přeneseny varhany**. Ve stejném čase byl také celý kostel uvnitř **vybílén a vyčištěn**" (SOka Svitavy, Kroniky, sign. KR 258, s.25). **Varhany** byly zároveň toho roku **opraveny**, za což bylo z kostelních peněz vydáno 230 zl. (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.252). Také inventář z roku 1865 potvrzuje, že "v roce 1845 byl kvůli příliš malému prostoru pro množství věřících na jejich náklady postaven na podklenutí kůr ještě druhý, opření na dřevěných sloupech, na něž i byly přeneseny varhany i s pozitivem." O kus dále pak tento inventář praví, že "v roce **1845** byla u **severní strany věže** pod schody na kůr postavena **kaple Panny Marie Einsiedlnské**" (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1155), což školní kronika, jak jsme viděli, zařadila i k roku 1841. Posléze dne 8.července 1845 napsal farář Kukla list .biskupské konzistoři, v němž píše, že "před zdejšími kostelem se nacházející **dřevěný kříž** s obrazem ukřížovaného Spasitele, namalovaným na silném železném plechu, už skoro úplně sešel; nyní jej jeden již dobrodinec znovu uvedl do krásného přiměřeného stavu", pročež farář žádalo povolení k jeho posvěcení (SOBA Zámorsk, Biskupská konzistoř Hradec Králové, exhibita 1845, č.257)

Roku 1846 bylo z kostelních peněz zapláceno 151 zl.45 kr. tesařskému mistru Františku Faimannovi, jenž provedl jakési stavební práce pro ochranu **varhanních měchů umístěných ve věži** (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.252). Školní kronika doplňuje, že před **adventem roku 1846** dal farář upravit **zvuk varhan** (SOka Svitavy, Kroniky, sign. KR 258, s.25). Z roku **1846** je ještě dochován list faráře Kukly litomyšlskému patronátnímu úřadu, datovaný 8.ledna toho roku, v němž pisatel uvádí, že už roku 1843 byl při kanonické vizitaci vyzván, aby požádal patronátní úřad, "aby mohla být do zdejšího farního kostela **místo špatné, staré, prohnílé a místy už rozpadlé kazatelny pořízena nová**." Farář nato již 26.září 1843 poslal patronátnímu úřadu patřičnou prosbu i s plánem a rozpočtem, přičemž podotkl, že jenom část by byla zaplácena z kostelních peněz, zatímco zbytek by zapravili dobrodinci. Odpověď však žádná nepřišla a **dne 22.července 1844 se farář i s prohnílou kazatelnou zřítíl dolů**. Nato naplnil celý šátek trouchnivinou kazatelny a poslal jej vikářovým prostřednictvím patronátnímu úřadu s opětovnou prosbou, na niž zase nedostal odpověď. Kázat se prozatím muselo od oltáře, až z tohoto namáhání farář onemocněl a nakonec se rozhodl sám uzavřít smlouvu na novou kazatelnu. **Rektor piaristické koleje** v Litomyšli mu

sice věnoval část jejich odstraněné kazatelny, ale z ní jsou použitelná jenom prkna, takže nová kazatelna je beztlak nezbytná. Částku 30 zl.9 kr.konv.měny již farář získal od dobrodinců, ale protože je mu prý nyní toto sbírání peněz bez povolení kladeno za vinu, je ochoten peníze vrátit dárčům, ale opětovně žádá o zřízení nové kazatelny z kostelních peněz (SOka Svitavy, Fú Koclířov, kartol). **Nová kazatelna** byla pak zřízena následujícího roku **1841**, kdy za ni bylo faráři Kuklovi (jenž ji tedy pořídil **ze svého**) zapláceno z kostelních peněz 200 zl.konv.měny, tj.500 zl. vídeň. měny.

Téhož roku bylo z kostelních peněz zapláceno faráři ještě 20 zl. za nezbytné **truhlářské a sklenářské práce** v kostele a 16 zl.21 kro 1 pen. dostal okresní inženýr Sembera, jenž sem přijel kvůli bližší neurčeným stavebním záležitostem kostela (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.252;; viz též SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1155).

V roce **1847** byl v **katolické církvi slaven jubilejní rok**. V Koclířově bylo třeba k získání odpustků navštívit "důst. p. farářem určená svatá místa, jako: **kapli Panny Marie Einsiedlnské u kostela, Boží hrob a zpátky do kostela**" (SOka Svitavy, Kroniky, sign. KR 258, s.25 - 26). Roku 1847 se v Koclířově konala rovněž generální vizitace, na jejímž základě bylo roku 1848 faráři Kuklovi **dovoleno užívat děkanských insignii** (tamtéž, s. 27). Téhož roku 1848 bylo z kostelních peněz zapláceno tesařskému mistru Františku Faimannovi 50 zl. za bližší neurčené práce na kostele a dalších 183 zl. 57kr. bylo vráceno z dluhu 204 zl.59 1/4 kr., které byly vypůjčeny předešlého roku na zaplacení stavebních prací (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.2523). Roku 1849 navštívil Koclířov stavební inženýr Theodor Bauer, jenž si prohlédl jakési závady na kostele (tamtéž).

V srpnu **1849** přišli do Koclířova na pozvání faráře Kukly **čtyři kněží z řádu redemptoristů**, aby zde vykonali lidové misie, první na území dnešní naší republiky. Misie byly spojeny s každoroční oslavou. svátku sv.Filomeny a zároveň s přenesením do kostela **nově získaných ostatků sv.Optáta**, o čemž školní kronika píše: "Při této příležitosti bylo zároveň tělo sv.mučedníka Optáta, které p. farář v **dubnu t.r.** obdržel a které potom krásně sestavil a okrášlil, s přítomnými kněžími přeneseno ze zdejší fary do kostela na k tomu zařízený oltář, a to **19.srpna** před hlavními bohoslužbami" (SOka Svitavy, Kroniky, sign. Im 258, s.27 – 29).

Kvůli uspořádání misí měl **farář potíže** se státními úřady a musel ještě téhož roku **jet do Vídně**, aby se obhájil; zde se však na jeho stranu postavil sám **ministr kultu Lev hrabě Thun** a nebezpečí bylo zažehnáno. Téhož roku byl Kuklovi z **Říma udělen titul apoštolského misionáře** (SOBA Zámorsk, Redemptoristé Čtyřicet Lánů u Svitav, inv.č.3, s.11 - 12, 15).

Po uplynutí roku, tedy v roce **1850**, se konala obvyklá **obnova misie**. O dalších pracích toho roku školní kronika píše: "Na kostelním poli vystavěl důst.p.farář **nově kapli** z kamene **místo dosavadní zchátralé**. V kostele byla **největší část podlahy opatřena novou dlažbou**, při kteréžto příležitosti byla **otevřena hrobka**, kde bylo po dobu asi 2 hodin každému umožněno **prohlédnout si** v ní se nacházející rakve s těly, počtem 2." Téhož roku se začalo s

Koclířov kostel sv. Jakuba Většího a sv. Filomeny

Dějiny objektu

pracemi pro další velký **farářův záměr, totiž pro založení kláštera** (misijního domu) redemptoristů. Školní kronika o tom uvádí, že "má zde být postaven **misijní dům čili soukromý duchovní dům**; roku 1850 se už **sváží materiál** a začíná se planýrovat" (SOka Svitavy, Kroniky, sign. KR 258, s.32). Během **roku 1850** dvakrát navštívil Koclířov okresní inženýr Šembera, aby tu jednak zkontroloval provedené opravy kostela, jednak aby si prohlédl další **závady na kostele i faře** (SOba Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.02523)0

Roku **1851** byla **sanktusová vízka pokryta plechem**, za 200 zl. byly pořízeny nové **věžní hodiny** a byl koupen **nový pozitiv**, umístěný v kostele (SOka Svitavy, Kroniky, sign. KR 258, s.32 - 33); pokrytí sanktusníku bílým plechem potvrzuje i inventář z roku 1865 (SOba Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1155). Sanktusník si tehdy prohlédl i okresní inženýr Šembera (SOba Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.02523).

Následujícího roku **1852** se konečně **začalo se stavbou misijního domu**. Děkan Kukla vydal již 29.června toho roku tiskem "Prosba o laskavou podporu k vystavění missionářského domu v Koclířově" (SOka Svitavy, FÚ Koclířov, kart.1) a dne 12.září, na svátek Jména Panny Marie, byl **položen základní kámen** (SOka Svitavy, Kroniky, sign. KR 258, 5034; SOba Zámorsk, Redemptoristé Čtyřicet Lánů u Svitav, inv.č.3, s.30). Smlouva na postavení misijního domu i s kaplí podle **plánů** schválených krajským prezidiem byla podepsána s moravskotřebovským stavitelem **Josefem Hartlém** (Hartelem), jenž se zavázal, že stavbu **dokončí do podzimu 1853**, dne 14.září 1852 a podepisoval ji rovněž farář Kukla (SOba Zámorsk, Redemptoristé Čtyřicet Lánů u Svitav, inv.č.42, kart.8). Jako základ plánu pro stavbu misijního domu sloužil **plán jiného domu redemptoristické kongregace v Leobenu ve Štýrsku**, ovšem s jistými změnami. Na místě stavbu vedli zedníci políři František Kaspar z Moravské Třebové a místní koclířovský polír František Bier. Stavba pokračovala pomaleji, než se původně předpokládalo, **nicméně roku 1853 již mohl být osazen krov**, roku **1855 byla přistavěna kaple Panny Marie a Sv. Alfonse s věží** a roku **1857** již byla stavba v **přízemí i prvním patře hotova**, zatímco dostavění druhého patra bylo pro nedostatek i prostředků odloženo (SOba Zámorsk, Redemptoristé Čtyřicet Lánů u Svitav, inv.č.1, kart.1, inv.č.35, kart.7).

V roce **1852** se však pracovalo i na farním kostele. Nejprve byly, místo **zvonu na kostelní vízce**, který **praskl** o předešlých vánocích, ulity v Brně dva nové zvony o váze 60 liber a 30 liber. O dalších pracích pak školní kronika píše: "Před svátkem sv.Filomeny **byly zřízeny nové schody s novou kaplí sv.Alexe a železnou kazatelnou nahoře (zvenku)**, ve stejném čase bylo také **zřízeno 5 náhrobků a vchod k faře ve hřbitovní zdi**, vedle kaple, s kamennými sochami. Ve stejném čase byla také v kostele postavena nová **železná mřížka k přijímání**. Pořídil ji svobodný zesnulý selský syn Fr.Huschka z čp.45" (SOka Svitavy, Kroniky, sign. KR 258, s.33).

Práce provedené roku 1852 byly pak z kostelních peněz zaplacené roku 1853. Šlo o 152 zl.32 kr.konv.měny za "**zřízení nových schodů na kůr** a rozšíření vstupních dveří kostela", 9 zl. 20kr.konv. měny za "pořízení **kamenných stupňů** k mřížce pro přijímání" a 16 zl.30

kr.konv.měny za "plechový odpadový žlab u nových schodů na kůr", dohromady tedy 178 zl.22 kr.konv.měny, tj. 445 zl.55 kr. vídeň.měny. Téhož roku 1853 bylo nájemci stavby Františku Faimanovi zaplaceno za "**pokrytí** plechem **lucerny** koclířovské kostelní **zvonice**" z kostelních peněz 100 zl.konv.měny, tj. 250 zl.vídeň.měny; většinu této práce ovšem zaplatili dobrodinci, neboť práce s bílým plechem stála podle rozpočtu 549 zl.4 kr.konv.měny a práce s černým plechem 377 zl.1/2 kr.konv.měny. Koclířov také v roce 1853 navštívil okresní inženýr, nejprve aby si prohlédl **nově zřízené kostelní schody**, poté aby prozkoumal "věžní lucernu, zvonici na věži atd." (SOba Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.2523).

Podle kostelního účtu za rok 1854 bylo farářů Kuklovi zaplaceno z kostelních peněz 100 zl.konv.měny, tj. 250 zl.vídeň.měny, za přeměnu zvonové etáže u koclířovské kostelní věže. I tentokrát šlo jen o příspěvek na dražší práce, neboť ty stály 619 zl.58 kr. konv.měny, z toho 411 zl.39 kr. za materiál a 208 zl.19 kr. za práce řemeslníků (tamtéž). O těchto pracích se zmiňuje i školní kronika, jež uvádí: "Na podzim roku **1854** byl ze zdejší zvonice **stržen horní dřevěný trakt** a místo něj bylo provedeno cihelné zdivo, omítnuto a opraveno a **pokryto břidlicí**. Při této příležitosti bylo postaveno více **kaplí či nik vně kostela**; např. Krvavého potu Kristova aj. (později téhož podzimu posvěceny)" (SOka Svitavy, Kroniky, sign. KR 258, s.35). I kostelní inventář z roku 1865 píše, že u věže "její horní etáž, tři sáhy vysoká, dříve zašalovaná prkny, byla v roce **1854** **vyzděna a zaklenuta**, baň **věže pokryta břidlicí**, lucerna bílým plechem (v roce 1863 natřena olejovou barvou) a celé **zdivo čerstvě omítnuto**"; rovněž v roce 1854 byly podle tohoto inventáře pořízeny **nové cimbály do věžních hodin** (SOba Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1155). Dalšíh 250 zl. z kostelních peněz za tuto již provedenou změnu zvonové etáže bylo vyplaceno roku 1855 (SOba Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.2523).

O pracích uskutečněných roku **1856** nás opět nejlépe zpravuje školní kronika, v níž se píše.: "Květen 1856 P.děkan dává **přestavět** takzvanou **starou věž - hlavní vchod** na hřbitov a přitom dává zříditi novou **vedlejší budovu** (Nebengemach) a dále osadit **sochy svatých**. /.../ Na svátek Nanebevzetí Panny Marie v roce 1856 p. děkan slavnostně **posvětil sochy svatých nad vraty hlavního vchodu** ke kostelu, a to sochy Panny Marie, sv. apoštola Jakuba, sv. panny a mučednice Filomeny, sv.Rocha a sv.Šebestiána, přičemž p. P.misionář redemptorista P.Němec měl poutavou posvátnou nauku.

Na oktáv svátku sv.Filomeny t.r. bylo do kostela slavnostně přineseno svaté tělo Sv. **mučedníka Theofila** a bylo umístěno na **oltáři u kazatelny** 24.srpna 1856. Ke konci roku 1856 a na jaře 1857 se začalo se zřizováním kaplí k zastavením křížové cesty uvnitř hřbitovních zdí" (SOka Svitavy, Kroniky, sign. KR 258, s.31). O **relikviích sv.Theofila** podrobněji informuje Kukulův list biskupskému vikáři z 12.srpna 1856, v němž zve na slavnost přenesení těchto ostatků dne 24.srpna. Ostatky byly koclířovskému kostelu darovány z Říma 21.února 1852 a 26.prosince 1852 byly svěřeny do opatrování farářů Kuklovi, jenž se měl postarat o jejich vyzdobení. Dále Kukla píše: "K těmto svatým relikviím **vyřezal** zkušený sochař **Václav Goliašch z Litrbach** sochu ze dřeva s **pohyblivými hlavními částmi**

Koclířov kostel sv. Jakuba Většího a sv. Filomeny

Dějiny objektu

těla. Teto socha byla oblečena do šatů z hedvábí a stříbrné látky, bohatě a vkusně vyzdobených zlatými ozdobami a skleněnými kameny, hlava svatého mučedníka nese v ohni pozlacený a kameny posázený diadém, ve kterém je část lebky svatého mučedníka na obou rukou se lesknou malé, postříbřené, paprsky obklopené relikviáře s částmi kostí tohoto světce hrud' zdobí ze stříbra zhotovené, dobře pozlacené, kameny okrášlené srdce, přikryté vyleštěným silným zrcadlovým sklem, pod nímž se nachází část skleněné, krví tohoto svatého mučedníka zcela pokryté nádoby, která byla k těmto svatým relikviím přidána; tyto jednotlivé částečky krve se ve slunečním světle zrcadlí sedmi duhovými barvami a každé věřící křesťanské srdce, které to vidí, je naplněno posvátnou bázni. Všechny ostatní svaté relikvie, jako kyčelní a stehenní kosti, čelist s deseti zuby, jež jsou všechny bílé jako slonovina, ostatní na malé kousky rozdrčené kosti, jakož i kámen, v němž byla vtisknuta skleněná oválná nádoba na krev, se nacházejí ve skříňce z okrasného plechu v těle Sochy. Všechny tyto **relikviáře v počtu pěti** byly 16.července t.r. při kanonické církevní vizitaci /.../ zapečetěny" (SOBA Zámorsk, Biskupská konzistoř Hradec Králové, exhibita 1856, č.;19).

Kostelní inventář z roku 1865 uvádí také, že "v roce **1856 byly na západní straně kostela postaveny dvě kaple z kamene a byly pokryty břidlicí**" (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1155).

K roku 1857 školní kronika uvádí: "Od měsíce **srpna 1857** zde nad hřbitovními vraty bydlí **poustevník**. Přišel sem z **Andělské Hory** (frater Benvenutus). Dne. 20.srpna 1851 zde náhle zemřel důst.p o superior redemptoristů **P.Matyáš Graf** a je **pohřben před dveřmi sakristie, podél Krvavého potu Kristova**" (SOkA Svitavy, Kroniky, signo KR 258, . so;7). O zajímavém pokusu obnovy poustevníckého života, zaniknuvšího u nás za Josefa II., jinak nic bližšího nevíme. Když dne 4.června 1857 zemřela Viktorie Jockeleová, připadlo na základě její závěti z 28.května téhož roku 100 zl.konv.měny jako nadační kapitál na udržování křížové cesty na hřbitově (SOkA Svitavy, FÚ Koclířov, kart.1)

O roce **1858** školní kronika píše: „Před svátkem sv.Filomeny t.r. posvětil důst.p.P. superior Němec na hřbitově **nově postavenou kamennou křížovou cestu**. V neděli před svátkem sv.Filomeny posvětil p.vikář z Litomyšle klášterní kostel. /.../ Na svátek sv.Optata t.r. posvětil slavnostně ve zdejší farní kostele jeden P.dominikán **Růžencový obraz**. /.../ Dne 20.prosince t.r. byla ve zdejší farní kostele **spáchána loupež** na svatých tělech (nevelká)" (SOkA Svitavy, Kroniky, signo. KR 258, s.38). Dne 22.prosince 1858 vypracoval moravskotřebovský pokrývačský mistr Engelbert Hainz rozpočet na pokrytí kostela i s vedlejšími předsíněmi a schody břidlicí; celková částka měla činit 818 zl.8 kr.konv.měny, tj. 858 zl. 95 kr.rak.číslo (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1155) .

K roku 1859 uvádí školní kronika, že "počátkem května t.r. byl zdejší farní kostel vybělen a vyčištěn" a že "na podzim t.r. byla zřízena a fundací opatřena poustevnícká kaple a zvon" (SOkA Svitavy, Kroniky, signo. KR 258, s.39). Podle darovací listiny Josefy Quasnitzové z Litomyšla z 14.prosince **1859** měla jistá peněžní částka připadnout kostelu k tomu účelu, "aby na hřbitově postavená **kaple ke**

cti sv.Františka Serafinského i s věžičkou a zvonkem mohla být udržována v dobrém stavu" (SOkA Svitavy, FÚ Koclířov, kart.1).

Vybílení kostela a další práce v roce **1859** dosvědčují i kostelní účty - podle nich bylo toho roku vydáno 26 zl.65 kr. na **vybělení kostela**, 12 zl. na **barevný nátěr v presbytáři** a 18 zl.16 kr. na i **olejový nátěr dveří u sakristie** (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, inv. č.2523).

Nadále se roku 1859 jednalo o budoucím nutném pokrytí kostela břidlicí. Dna 24.února 1859 psal farář Kukla okresnímu úřadu, že "protože je horní etáž věže vyzděna, prostor pro zvony zaklenut, věžní bán pokryta břidlicí a lucerna bílým plechem, **okenice a dveře jsou zčásti ze silného železného plechu**, zčásti jsou železným plechem pobity, a tak jsou, pokud je to možné, zabezpečeny proti ohni, bylo by jistě také **velice žádoucí a nutné**, aby byla i **střecha kostela pokryta břidlicí**. Nynější šindelová střecha kostela by podle pokrývačova názoru mohla po některých opravách ještě sloužit jako **podklad pro břidlici**." 1.března téhož roku psal Kukla patronátnímu úřadu, uváděje, že "v roce **1832 byla koclířovská fara nově postavena a pokryta šindelem; kostel byl nově pokryt šindelem v roce 1836**; na obou těchto patronátních budovách litomyšlské vrchnosti jsou šindelové střechy, jež tu leží už přes dvacet let, špatné, zvláště na faře a její hospodářské budově." Okresní úřad nařídil patronátnímu úřadu, aby dal prozkoumat, **zda krov vůbec břidlicí unese**. Patronátní úřad pověřil thurn-taxického **knížecího stavitele Josefa Theurera**, aby věc prošetřil a zhotovil rozpočet. Theurer v rozpočet nese datum 12.prosince 1859 a podle něj. by pokrytí kostela břidlicí i s tesařskou prací (tj. se stržením šindelové krytiny) a s prací kovářskou stálo 1231 zl.48 kr. K provedení této stavby tedy ani roku 1859 nedošlo (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl. Kart.1155) .

Dne 20.dubna 1860 zemřel po 33 týdnech těžké nemoci děkan Kukla a 24.dubna. byl pohřben do zděného hrobu vedle hrobu P.Grafa; od listopadu **1860** již působil v Koclířově nový **farář Alois Schmid**.

Protože hned v únoru následujícího roku **zemřel koclířovský učitel Jan Siegl**, jenž do školní kroniky pečlivě zapisoval i události týkající se kostela (na rozdíl od svých nástupců), opouští nás tento užitečný pramen, bez něhož bychom toho o Kuklově působení v Koclířově věděli mnohem méně (SOkA Svitavy, Kroniky, signo. KR 258, s. 40, 41; viz též SOBA Zámorsk, Matriky, signo. M 25-2352, fol.94v-95r)

V roce **1862** opětně ožila jednání o opatření kostela **břidlicovou krytinou**. Konečně dne 19.října toho roku místodržitelství **schválilo rozpočet** ve výši 1302 zl.8 kr., dne 10.prosince 1862 bylo nařízeno přijímat oferty na tuto práci, jež byla posléze zadána pokrývačovi z Lanškrouna Vilému Simonovi (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kartol155). Celá práce, totiž "**pokrytí břidlicí budovy kostela i s postranními předsíněmi a schodišti** po předcházející opravě a částečné obnově šindelové střechy" a **s šindelovou novou krytinou na faře a hospodářské budově**, stála 1831 zl.40 kr. a byla provedena v roce **1863** (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.2523).

Koclířov kostel sv. Jakuba Většího a sv. Filomeny

Dějiny objektu

I podle kostelního inventáře z roku 1865 byla roku **1863 střecha kostela** a zároveň i **střecha kostnice** na hřbitově **pokryta břidlicí** a téhož roku byly plechové krytiny lucerny kostelní **zvonice** a **sanktusové vížky natřeny olejovou barvou** (SOBa Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1155); podle kostelních účtů však bylo za "natěr plechové krytiny věží a střešních žlabů na faře" zapláceno 62 zl.82 kr. až roka 1864 (SOBa Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.2523).

Ze dne 7.srpna 1865 pochází vícekrát citovaný kostelní inventář, založený na inventáři ze 7.srpna 1860. Kostel je zde popisován takto:

1. Koclířovský farní kostel sv.Jakuba Většího a sv.Filomeny panny a mučednice byl postaven z kamene v roce 1771 v novějším slohu, leží uprostřed vsi na mírné, směrem k jihu se zdvihající vyvýšenině, byl v roce **1863 pokryt břidlicí**, je opatřen osmi velkými horními a jedním malým. dolním oknem, jakož i dvěma vstupními dveřmi a jedněmi k sakristii.

Presbytář je obrácen k severní straně a je stejně jako loď kostela, dolní kůr, sakristie a dvě předsíně zaklenut, podlaha má **dlazbu z kamenných desek**. V roce 1845 byl kvůli příliš malému prostoru pro množství věřících na jejich náklady postaven na **podklenutý kůr ještě druhý**, opřený na dřevěných sloupech, na něž byly přeneseny varhany i s pozitivem. /Dopsáno: Což však varhanám velice škodilo kvůli dýmu, který se shromažďuje pod kostelní klenbou./ Zdivo a klenutí jsou v dobrém stavu.

Směrem k jihu stojí věž, jejíž horní etáž, tři sáhy vysoká, dříve zašalovaná prkny, byla v roce **1854 vyzděna** a zaklenuta, bání věže pokryta břidlicí, lucerna bílým plechem (v roce 1863 natřena olejovou barvou) a celé zdivo čerstvě omítnuto.

Na střeše kostela je tzv. sanktusová věžička s kupolovitou střešou, v roce 1851 pokrytá bílým plechem, 1863 natřená olejovou barvou. Střecha je v dobrém stavu.

2. Postranní kaple: V roce 1845 byla u severní strany věže pod schody na kůr postavena kaple Panny Marie Einsiedelské a v roce 1856 byly na západní straně kostela postaveny dvě kaple z kamene a byly pokryty břidlicí.

3. Oltáře: Hlavní oltář ze dřeva, natřený olejovou barvou, se dvěma velkými figurami sv.Jana Křtitele a sv.Jana Evangelisty, v roce 1842 zvětšený;. /Dopsáno: Štafírování už je velmi špatné./

4. Postranní **oltář** ze dřeva, s obrazem sv.Anny, postavený 1839.

5./6. Postranní **oltáře** v presbytáři: a: ke cti Neposkrvněného Početí Panny Marie, b. ke cti sv.Filomeny, ze dřeva. /Dopsáno: červotoč už dřevo prožral./

7. **Oltář** sv.Františka Serafinského, ze dřeva a štafírováný."

V kostele je dále uvedeno **44 lavic** v lodi, **2 patronátní lavice** - v presbytáři, 1 klekátko, **28 lavic na kůru** a **6 lavic** na oratořích, pak dřevěná **štafírovaná kazatelna, pořízená nově roku 1847, litinová kazatelna** na západní vnější straně, u níž je připsáno, že **škodí zdi kostela**, pět zповědnic (jedna stará, dvě nové štafírované a dvě "**v Božím hrobě** resp. márnici"), varhany s pozitivem, jež trpí

dýmem, věžní hodiny s novými cimbály z roku 1854, dva velké a jeden malý zvon, umíráček, zvonek k evangeliu, sanktusový zvonek, zvonek u sakristia, křtitelnice z bílého mramoru, mřížka k přijímání ze železa, Boží hrob v kapli Božího hrobu (recte kapli mrtvých) s oltářem, **železná mříž před Božím hrobem**, vyřezávaná křížová cesta v kapli mrtvých, 14 obrazy křížové cesty na dřevě v černých. rámech, obraz sv.Jiří (bývalý oltářní obraz), obraz sv.Barbory, obraz sv.Františka, obraz sv.Alžběty, obraz sv.Máří Magdalény, obraz sv.Františka na postranním oltáři, **obraz sv.Dominika, obraz sv.Floriána na železném plechu u hřbitova u schodů na kůr, misijní kříž** vně kostela a **obraz Vzkříšení na štítě Božího hrobu na železném plechu**, vystavený vlivům povětrnosti. Posléze je popisován hřbitov: "Obklopuje kostel, je obehnan zdi, kterou udržuje obec, měří 569 čtver. sáhů, se 4 vchody. V obvodové zdi jsou břidlicí kryté kamenné kaple s kamennými zastaveními křížové cesty. Na zbývající hřbitovní zdi je ještě šindelová střecha, ve velmi špatném stavu. Nad klenutým hlavním vchodem je obydlí se, dvěma postranními předsíněmi a průčelí, které je ozdobeno 5 sochami. Kostnice na hřbitově měří 34 čtver.sáhů, je postavena z kamene, 1863 byla pokryta břidlicí" (SOBa Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1155). Roku 1865 opravil varhanář Spaněl z Rokytnice varhany v kostele, za což dostal 32 zl. (SOBa Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.2523).

Téhož roku se objevily závady na břidlicové střeše kostela, pocházející z roku 1863. Podle názoru faráře Kühnela to bylo zřejmě vinou špatné práce pokrývače Simona, neboť na břidlicových střeších kostelní věže a blízkého misijního domu, které jsou mnohem starší a dělal je jiný pokrývač, žádné závady nejsou (SOBa Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1155).

V roce 1866 byla **omítnuta zeď zvonice** u kostela, roku 1868 byl zřízen nový žlab na severní straně kostelní lodi a byla **pořízena dvě nová okna** (SOBa Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.2523). Téhož roku 1868 dal farář Kühnel **opravit hlavní oltář**, který byl již prožrán červotočem (SOBa Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1155). Roku 1869 pokrývač Eduard Bittmann (Pittmann) opravil za 84 zl. břidlicovou **krytinu na kostele i na věži** (SOBa Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.2523; Vs Litomyšl, kart.1155). V roce 1870 byla z kostelních peněz zapláceno 389 zl. za zřízení dvou oken a opravu hlavního oltáře, tedy zřejmě za opravu provedenou roku 1868, kterou tehdy farář zaplatil z vlastních peněz. Další opravy na kostele i zvonici nákladem 48 zl.28 kr. byly provedeny roku 1875 (SOBa Zámorsk, Vs Litomyšl, inv. Č.2523); šlo hlavně o opravy omítky věže, prostředního opěrného pilíře kostela a římsy na severní straně, pokrytí severní přístavby, **opravu střechy zvonice** a několik **nových oken** (SOBa Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1155). Oprava **kostelních oken a varhan** roku 1878 stála 405 zl.8; kr. (SOBa Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.13 944). Nečekané následky nejen pro kostel, ale ještě spíše pro život ve vsi měla právě tato **oprava varhan**, kterou provedl roku 1878 (zčásti snad již roku 1877) opět varhanář Spaněl z Rokytnice. Při ní totiž byly varhany přeneseny z **horního kůru** (kde, jak víme, trpěly dýmem) na kůr dolní, přičemž horní kůr byl stržen. Již **6.května 1879** proti tomu **protestovali purkmistr a radní obce** v listě duchovnímu správci, ve kterém uváděli, že tím kostel přišel o **60 míst**,

Koclířov kostel sv. Jakuba Většího a sv. Filomeny

Dějiny objektu

kterých využívali zvláště starší muži ze vsi, a požadovali, aby byl horní kůr znovu zřízen. Farář Stepan, jenž pozoroval **vzrůstající nevoli v obci**, se nakonec k této žádosti připojil v listě patronátnímu úřadu 17.května 1879.

Patronátní úřad pověřil prošetřením celé záležitosti stavitele Theurera, jenž ve své zprávě z 11.července 1879 potvrzuje, že "odstranění horního kůru a přemístění varhan na vlastní hudební kůr bylo v zájmu uchování varhan" a že kostel dostal touto změnou důstojnější vzhled; kdyby ovšem přesto měla být nad hudebním kůrem znovu zřízena empora, bylo by třeba, aby to nemělo špatný vliv na vzhled kostela a aby varhany byly chráněny před poškozením; v každém případě je nutno, aby obecní rada dříve předložila ke **schválení plán** nové empory (SOBa Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1155).Obecní rada tedy dala zhotovit "**plán ke znovupostavení empory v prostoru kůru** u litomyšlského stavitele **V.Nováka**; plán nese datum 18.srpna 1879 (SOBa Zámorsk, Vs Litomyšl, plán inv.č.782). Dne 1.září 1879 poslal koclířovský purkmistr tento plán patronátnímu úřadu, přičemž vyjadřoval názor, že tento projekt odpovídá stavebnímu slohu kostela a že zabraňuje škodám na varhanách, "protože empora stojí volně kolem varhan, jež nebudou stavbou dotčeny"; rovněž zvuk varhan nebude prý stavbou nové empory zhoršen, jelikož empora nebude přesahovat svou čelní stranou prostor pro hudebníky a bude mnohem níže než vyústění varhan; vzhled kostela dokonce novou emporou ještě získá, protože ji bude zaplněn prázdný prostor proti zbývající lodi kostela.

Novákův plán byl poslán k vyjádření staviteli Theurerovi. Ten ve svém dobrozdání z 6.října 1879 nejdříve popisuje, jak osobně děkan Kukla dal pro získání více místa zřídit novou emporu, na niž, byly **přeneseny varhany**, a jak nyní byly varhany přeneseny zpět a empora byla zrušena, načež opět zdůrazňuje, že kostel odstraněním této empory jen získal, což prý potvrdil i biskup při vizitaci; kdyby ovšem bylo pravdou, že v kostele je nyní nedostatek míst (k tomu by se měl vyjádřit farář, nebylo by jiného východiska než emporu podle předloženého plánu znovu vystavět s tím, že náklady na stavbu ponese obec a že sedadla na empoře budou využívána hlavně staršími obyvateli. Farář Stepan nato v listě patronátnímu úřadu z 11.ledna 1880 potvrdil, že vskutku odstraněním empory ztratil kostel asi 60 míst a že v něm je pro věřící málo prostoru; po odstranění empory vzniklo v obci **veliké nepřátelství** proti duchovnímu správci, takže on sám by si také přál, aby empora byla znovu postavena, přičemž kladení podmínek pro tuto stavbu pokládá za dané situace za nevhodné. Ukázalo se ovšem, že ani návrh na stavbu nové empory obyvatele **neuklidnil**. Purkmistr v listě patronátnímu úřadu ze 7.listopadu 1880 potvrzuje, že pro odstranění empory panuje v obci "zlá nevrlost, ne-li přímo neklid", a že i nový projekt neráží na jednomyslný odpor, neboť přáním všech je, aby byla znovu postavena stará empora a aby na ni byly přeneseny varhany; nyní vesničané tvrdili, že na novou emporu by se sice vešlo 50 - 60 míst k sezení, ale že na starou emporu by se jich vešlo 130 - 150; pamětníci také prohlašovali, že i před rokem 1845, kdy byly varhany přeneseny na horní emporu, se musely opravovat stejně často jako později, takže není pravda, že by jim toto umístění nějak škodilo. Obecní výbor tedy odstoupil od plánu na novou emporu podle Novákova plánu a připojil se k hlasu většiny,

požadujícímu znovuzřízení empory staré. Purkmistr se tedy přimlouval u patronátního úřadu, aby tomuto požadavku bylo vyhověno, a nakonec znovu zdůrazňoval, že v obci, už panuje nepřátelství jak proti faráři, tak proti obecnímu představenstvu, protože ty činí hlas lidu odpovědnými za stržení kůru. Situace ve vsi se nadále zhoršovala a **8.dubna 1881** oznamoval farář Stepan patronátnímu úřadu, že v lednu přišel na obecní představenstvo **anonymi list** s pohrůzkou, že "nebude-li kůr ve farním kostele znovu zřízen ve své dřívější podobě", pomstí se pisatel podpálením jistých usedlostí. Pohrůžku sice zprvu nebral farář vážně, ale minulý týden anonym hrozbu splnil a podpálil dvě selské usedlosti, jež vyhořely; obecní deputace nato na faráři požadovala, aby na Květnou neděli (10.dubna) ohlásil z kazatelny, že původní druhý kůr bude s jistotou letos v létě zřízeno Farář se tedy znovu přimlouval, aby přání obce bylo vyhověno. Na 18.květen 1881 byla konečně **svolána komise**, které se účastnil i stavitel Theurer, patronátní komisař, okresní komisař a c.k. stavební adjunkt Felix. Komise se opět (proti názorům obce i faráře) stavěla proti zřízení druhého kůru, uvádějíc jako důvody špatnou akustiku a nepěkný vzhled, a navrhovala přístavbu postranních předsíní či postranních lodí, čímž by se také získalo více místa, eventuálně v krajním případě sice zřízení empory nad stávajícím kůrem, ale "v kulatém tvaru a v přiměřené vzdálenosti od varhan." Obec však trvala na svém a byla ochotna se zavázat, že bude-li po jejím, je připravena platit čtvrtinu nákladů na opravu varhan.

Povolení ke stavbě empory podle přání obce bylo vydáno v Řezně (kde bylo sídlo správy thurn-taxiských panství) až 2.května 1882, přičemž bylo zdůrazněno, že se povolení uděluje jednak pro získání místa, jednak pro uklidnění obce; ta se ovšem má zavázat tento druhý kůr udržovat. Obec, které se takto vyšlo vstříc, si však začala klást další požadavky. Jak psal patronátnímu úřadu dne 14.června 1882 farář Stepan, obec požadovala jako odměnu za to, že povolí" zřízení tohoto druhého kůru, dispoziční právo na sedadla na něm! Není divu, že faráři již připadaly tyto požadavky nestoudné, nicméně byl ochoten uzavřít kompromis a poskytnout obci (s určitými výhradami) dispoziční právo k sedadlům na dolním kůru; jinak tento požadavek pokládal za projev jakési **diktatury bohatých sedláků**, kteří by chtěli určovat, kde kdo bude v kostele sedět. O tom, jak nakonec celá záležitost s druhým kůrem dopadla, nás již písemné prameny neinformují (SOBa Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1155).

Při vizitaci v roce 1884 bylo nařízeno, aby dveře z kostela se otevíraly pokud možno ven. Toto nařízení se týkalo jednak západních dveří z hudebního kůru ven, jednak **dveří schodů na kůr a na věž**, jež měly být kromě toho **rozšířeny na 85 cm** a posléze dveří z jižní postranní předsíně (tamtéž). K provedení této práce došlo roku 1885 a bylo za ni zapláceno 68 zl.40 kr. (SOBa Zámorsk, Vs Litomyšl inv.č.3944).

Dne **11.května 1888** sděloval farář Matzke patronátnímu úřadu, že je nezbytné nové štafírování hlavního oltáře, ale protože oltář je natolik prožrán červotočem, že by bylo škoda dávat na tuto opravu peníze, dal farář pořídit nový oltář, který by měl být již v létě hotov. Dělá jej umělecký truhlář v Litrbáších František Handschuh, jehož plán předal farář ke schválení knížecímu thurn-

Koclířov kostel sv. Jakuba Většího a sv. Filomeny

Dějiny objektu

taxiskému staviteli Otto Maletzovi. Kromě toho farář informoval, že v červnu a červenci **vymaluje kostel malíř a štafir Jan Langer ze Svitav**, známý v okolí jako solidní umělec. Stavitel Maletz s Handschuhovým výkresem souhlasil, avšak okresní hejtmánství v listě z 1.srpna 1888 jej prohlásilo za vadný jak v dispozici, tak ještě více v detailech, a provedlo na něm tužkou opravy, podle nichž a také podle ústně sdělených pokynů má Handschuh oltář slohově změnit, přičemž zvlášť je třeba dbát na správné profilování říms. Handschuh hodlal pro nový oltář použít **starý oltářní obraz**, avšak zčásti **jej seříznout a zamalovat hlavičky andilků**; okresní hejtmánství upozornilo, že v případě, jde-li o hodnotné umělecké dílo, musí být obraz svěřen nějakému umělci k restaurování (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1155).

Roku 1890 proběhla **oprava kostelní věže**. Již 17.ledna toho roku žádal knížecí stavitel Otto Maletz patronátní úřad, aby na 15.únor bylo vypsáno ofertní řízení, při kterém by byly předloženy zájemcům k nahlédnutí rozpočty a skici (pocházející zřejmě od Maletze; pozvání mají být stavitelé z okolí s dalšími řemeslníky, totiž stavitel Randa ze Svitav, tesařský mistr Jokesch ze Svitav, zednický polír Sier z Koclířova, klempíř Škorpil, Komínek a Koráb z Litomyšle, jakož i další stavitel ze Svitav, jehož jméno Maletz zapomněl - jím byl zřejmě stavitel Ryšavý, který se 6.února sám přihlásil. Práce byly poté zadány svitavskému tesařskému mistru Jokeschovi, jehož práci na místě kontroloval Maletz. Ten zjistil v jeho práci nedostatky, o nichž píše ve své zprávě patronátnímu úřadu z 2.srpna 1890 - k šalování střechy byla použita prkna niko- li o předepsané síle 33 mm, nýbrž pouze 20 mm, a ne dobře ohoblovaná, rovněž římsy nad i pod věžní lucernou nebyly zhotoveny z předepsaných dřevěných bloků a nebyly správně připevněny k trámův věže, obloukové krokve byly zhotoveny ze slabších prken a vůbec ke zřizování krovu nebylo používáno dřevo o předepsané síle. Nicméně prvá etapa prací byla do konce roku 1890 dokončena (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1151) a bylo za ni zapláceno (ovšem i s pracemi na faře) 1625 zl.68 kr. (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.13 944).

Druhá etapa v následujícím roce 1891 již obsahovala menší práce a bylo za ni zapláceno jen 420 zl.23 kro (tamtéž). Převážnou většinu prací na kostele tvořily práce na střeše zvonice; menší výdaje byly vynaloženy na bleskosvod na kostele a ještě menší na zřízení hlavních vstupních dveří ke kostelu směrem ven (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1157).

V roce 1891 byly navíc nákladem 112 zl. opraveny varhany v kostele (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl) inv.č.13 944), a to prací varhanáře Jana Podhajského (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1156). Roku 1893 opravil zednický polír Alois Sier nákladem 141 zl.22 kr. dlažbu v kostele. V roce 1894 psal patronátní úřad Maletzovi, že by se měla sanktusová věžička nově pokrýt plechem (tamtéž), ale k provedení toho záměru tehdy nedošlo. Roku 1895 byl pak za 110 zl. kostel vymalován (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.13 944).

Při kanonických vizitacích v letech 1901 a 1902 se upozorňovalo, že na kostele je třeba opravit břidlicovou střechu, na věži, a to zvláště na severní straně, omítku a že

je nutno nově zřídit dřevěné schody, jak je ne to upozorňováno od roku 1891. Svitavský stavitel Ludvík Roika nato v roce 1903 vskutku provedl na kostele i na faře požadované opravy za celkovou částku 1756 K 81 h. Při kolaudaci 6.února 1904 bylo konstatováno, že práce byly provedeny dobře, až na to, že omítky na kostelní věži, a to na severozápadní straně, opadáva kvůli nevhodně zhotovené maltě. Oproti původnímu rozpočtu byly provedeny i některé práce navíc, totiž pořízení **nových hlavních vchodových dveří** ke kostelu a oprava římsy na věži (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1156).

Roku 1905 byla za 20 K natřena sanktusová věžka a roku 1906 bylo zapláceno jednak 58 K 10 h za opravu plechové krytiny na kostelní střeše a zvonici, jednak 911 K 12 h za opravu varhan (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č..1945), kterou provedl varhanář Josef Koblre z Lomnice nad Popelkou (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1156).

V lednu 1901 si stavitel Maletz stěžoval na pozinkovaný plech, kterým je pokryta zvonice a který se pro zdejší podnebí nehodí; bylo by lépe v budoucnu jej nahradit měděným plechem. (tamtéž). Drobnější opravy na kostele byly ještě provedeny v **roce 1913 spolu s opravami fary** stály 594 K 5 h (SOBA Litomyšl, Vs Litomyšl, inv.č.13 945), ovšem **větší část se týkala fary** (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, karto 152)) o

K další opravě **kostela došlo ve třicátých letech**. Již roku 1929 se konala komise, týkající se zřejmě právě těchto budoucích prací (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.13 946). Dne 16.prosince 1930 zhotovil svitavský stavitel Ludvík Roika "rozpočet stavebních oprav na patronátních budovách v Koclířově, podle něhož na kostele mělo jít o obnovení nátěru plechové krytiny na hlavní kostelní věži i sanktusníku v ceně 2900 Kč 20 h (šlo by, o jeden základní nátěr miniový a dvojnásobný nátěr olejový v barvě červenohnědé) a o obnovení nátěru dveří a oken hnědou olejovou barvou v ceně 351 Kč 5 h (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, karto1524). Další rozpočet z 24.července 1931 se týkal obnovení plechové krytiny na dolní velké bání kostelní věže pod lucernou se snesením starého plechu, obnovení plechové krytiny na sanktusníku a výměny shnilého šalování, skruží a trámů na obou věžích pod plechovou krytinou, což mělo vše stát 19 436 Kč, s případným nátěrem střechy velké věže, dveří a oken ještě o 1289 Kč 96 h více (tamtéž; SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1522). Správa thurn-taxiských panství nakonec udělila **povolení** k těmto pracím až **9.srpna 1933** - mělo jít o obnovu plechové krytiny na obou věžích a o výměnu shnilých dřevěných částí krovu pod krytinou. O zakázku na tyto práce se 9.září 1933 ucházel litomyšlský klempíř Bohumír Komínek (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1524).

Některé opravy byly uskutečněny ještě roku 1934, kdy bylo za bližší neurčené "stavební opravy na patronátních budovách" v Koclířově zapláceno 8790 Kč 45 h. Roku 1935 bylo za opravu kostelní věže zapláceno Emilu Theimerovi v Koclířově a A.Riegerovi ve Svitavách dohromady 528 Kč 55 h a **roku 1936 za opravy kostela a fary** celkem 35 061 Kč 30 h (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.13 946). Ještě v dubnu 1937 byla však konstatováno, že na velké kostelní věži je třeba opravit a natřít okna a okenice, že kostel a věž

Koclířov kostel sv. Jakuba Většího a sv. Filomeny

Dějiny objektu

by bylo zapotřebí nabarvit a opravit omítku a kostel uvnitř vymalovat či alespoň vyčistit (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1522). Roku 1938 bylo pak pokrývači Josefu Schneiderovi zapláceno za opravu **střech kostela a fary** celkem 739 Kč 1 h (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, inv.č.13 946).

Poslední oprava kostela se konala po shoření střechy v roce 1956. Tehdy byly i restaurovány dřevěné barokní sochy Krista a Kaifáše, snad z dílny Pacáků a byly uloženy v Brně (Umělecké památky Čech 2, Praha 1978, s.77).

Prameny, ikonografie, plány a literatura

Prameny

Státní ústřední archiv (SÚA) Desky zemské větší (DZV) 46 K 21v - K 22v

(Poznámka: Fond Státní památkové správy nebyl v době zpracovávání tohoto elaborátu z důvodu stěhování do jiné archivní budovy přístupný.)

Zemský archiv (ZA) Opava Archiv olomoucké arcibiskupské konzistoře (ACO), kniha 231, kniha 232, kniha 233, kart.4597

Státní oblastní archiv (SOBA) Zámorsk

Velkostatek (Vs) Litomyšl- inv.č 2523, Inv.č.2551, Inv.č.13 944, Inv.č.13 945, inv.č.13 946 , inv.č.17 529, kart.747, kart.749, kart.1155, kart.1156, kart.1157

kart.1522, kart.1523, kart.1524

Biskupská konzistoř Hradec Králové
exhibita 1845, č.257, exhibita 1856, č0319

Redemptoristé Čtyřicet Lánů u Svitav

Inv.č.1, kart.1, inv.č.3, kart.1, inv.č.35, kart.7, inv.č.42, kart.8
Matriky Sign. M 25-2352

Státní okresní archiv (SOkA) Svitavy

Kroniky sign. KR 257, sign. KR 258

Farní úřad (FÚ) Koclířov Kart.1

Edice pramenů

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae VII.2, ed.P.Ritter v.Chlumecky- J.Chytil, Brno 1860, č.735, s.539 – 543, č.974, s.676 - 677; VIII., ed.V.Brandl, Brno 1874, č.52, s.26 - 27; XII., ed.V.Brandl, Brno 1890, č.483, s.423 - 432

Ikonografie

Starší ikonografické prameny k dějinám kostela nebyly nalezeny. Indikační skica Koclířova z roku 1839 (SÚA, Indikační skici, sign. Chru 208)

Plány ke stavbě nové empory

18.8.1879, stavitel V.Novák, 1:100

I .1.půdorys přízemí, 2 .půdorys 1.opatra, 3 .půdorys navrhovaného nového horního kúru, 4.rozdělení nových sedadel a míst k stání I

II.1.pohled na kúr, 2.příčný řez ab, 3.podélný řez cd, 4.řez ef (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, plán inv.č.782)

Skica starého stavu kostelní věže bez data (kolem 1930) , bez autora (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1524)

Tři skici sanktusníku

bez data (kolem 1930), bez autora (SOBA Zámorsk, Vs Litomyšl, kart.1524)

Literatura

Matějka, Boh.-Štěpánek, Jos.-Wirth, Zdeněk: Soupis památek historických a uměleckých v království Českém 29. Politický okres Litomyšlský, Praha 1908

Profous, Antonín: Místní jména v Čechách 2, Praha 1949

Sedláček, August: Místopisný slovník historický království Českého, Praha s.d. (1908)

Schaller, Jaroslaus: Topographie des Königreichs Böhmen 11. Chrudimer Kreis, Praha - Vídeň 1789

Sommer, Johann Gottfried: Das Konigreich Böhmen 5. Chrudimer

.....